järgi, mida siiski pole saadud kontrollida, pole kun. Karl XI L. tegevusega reduktsiooni teostamisel rahul olnud ja sellepärast L. Eestimaalt ära kutsunud. Igatahes määrati L. a. 1685 Jönköpingi lääni maahärraks Rootsis. Samal a. määrati ka Eestimaa jaoks eriline reduktsiooni-komisjon, mille liikmeiks olid vabahärrad v. Tiesenhausen ja Bonde, ja nüüd edenes mõisade tagastamine kiiremas tempos kui seni. Kuni a.-ni 1687 oli Liivimaal kroonule tagastatud mõisade aastane rent ca 450000 riigitaalrit, kuna see Eestimaal ulatus ainult ca 88000 taalrini.

A. 1687 määrati L. riiginõunikuks ja Turu õuekohtu presidendiks; samal a. ülendati ta krahviks. Mõne aja pärast oli ta siiski sunnitud Turust lahkuma, sest et temal ta ägeda ja mõnevõrra vägivaldse iseloomu tagajärjel oli konflikte tekkinud õuekohtu liikmeiga. — L. suri Rörstrandis Stokholmi lähedal 8. I 1692.

F. F. Carlson, Sveriges historia under konungarne af Pfalziska huset II[II]—III (1885, 1874); Seraphim, Livl. Gesch. II[II], lk. 360—72; C. Schirren, Die Recesse d. livl. Landtage (1865); E. v. Nottbeck, Die schwed. Güterreduktion (Beiträge IV); T. Carpelan, Finsk biogr. handbok (1903).

A. R. C.

LIEVEN, Karl v., vürst, Balti kiriku- ja haridustegelane, sünd. 1. II 1767 tuntud Liivi aadlisoost pärit mõisniku pojana. Selle järel, kui L.-i isa suri a. 1781 kindralmajori aukraadis, kutsus Katariina II ta ema 1783. a. oma pojapoegade Nikolai ja Mihaili kasvatajaks, mille tõttu L.-il kujunesid tihedad sidemed Vene keisrikojaga. Ema soovil õieti noorelt väeteenistusse astunud, tõusis L. kiiresti teenistusredelil, teenis aa. 1792—94 Leedus ja võttis osa Poolamaa vallutamisest, ülendati 1797. a. kindralmajoriks, 1799. a. kindralleitnandiks ja toimis aa. 1799—1800 Arhangelski sõjakubernerina. 1801. a. läks L. erusse ja asus elama Senteni mõisa Kuramaale. 1817—28 oli L. Tartu ülikooli kuraatoriks, 1828—33 rahvahariduse ministriks ja 1826. a. peale riiginõukogu liikmeks. Oma viimased eluaastad veetis L. jälle Kuramaal ja suri seal 31. XII 1844. — L. oli müstiliste kalduvustega humaanne pietist, kes taotles kõlblist enesetäiendamist usuliste elamuste alusel ja kuulus keiser Aleksander I lähedal seisvaisse müstilistesse ringidesse. Kui 1812. a. asutati Peterburi ja 2 a. hiljemini Vene piibliselts, võttis L. kuni nende sulgemiseni a. 1826 nende ühingute tegevusest agarasti osa. Ka oli see suurelt osalt L.-i teene, et a. 1831 keiser Nikolai I loal võidi asutada protestantide jaoks Evangeeliumi Piibliselts Venemaal, mille peakomitee esimeheks L. oli kuni oma surmani. Baltimaade suhtes väärib siiski peamist tähelepanu L.-i tegevus Tartu ülikooli kuraatorina. XIX sajandi teisel aastakümnel alganud reaktsioon tabas õieti rängalt Vene hariduselu, eriti ülikoole. Ehkki Saksa üliõpilasrahutused aa. 1817—20 olid sisendanud Vene võimukandjaisse suure umbusalduse Lääne-Euroopa kultuurimõjude vastu, suutis oma usulisilt veendeilt Vene reaktsioonilistele ringidele lähedal seisev, kuid muidu üldiselt haridussõbralik L. Lääne kultuuri mõjutustele alluvast Tartu ülikoolist selle reaktsioonilaine ära hoida. Ainult teoloogia-fakulteedi suhtes, kus seni ratsionalistlik vaim oli domineerinud, tarvitas L. valjumat kätt ja täitis vabanevad õppetoolid kirikliku dogmaatika kindlate pooldajatega. Käsikäes rektori v. Ewersiga (vt.) suutis L., tänu oma sidemeile pealinnas, Tartu ülikoolile, mis rahakursi languse tõttu nii raskesse ainelisse kitsikusse oli sattunud, et isegi mitmed kliinikud suleti, hankida ohtrat materjaalset toetust. 1817. a. suurendati ülikooli korraline eelarve umbes kolmekordseks, ja peale selle nõutas L. sageli erakordset toetust mitmesugusteks eriotstarveteks, nagu teaduslikkude ekskursioonide, instituutide, tähetorni, raamatukogu ja teiste asutiste heaks. 1820. a. sai ülikool endale uue põhikirja, mille väljatöötamisest L. oli agarasti osa võtnud. See põhikiri ei erine oluliselt eelmisest, 1803. a. omast Ka hoolitses L. energiliselt uute väljapaistvate õppejõudude hankimise eest, pidades siiski nende kutsumisel silmas, et nad oma ilmavaatelt mitte liiga silmapaistvalt ei erineks L.-i enda veenetest. Kõige selle tagajärjel elas Tartu ülikool Lieven-Ewersi ajal teatava tõusengu ajajärgu üle ja omandas nii oma korralduse kui ka teadusliku tasapinna suhtes tunnustatud nime. Ka Parroti (vt.) tegevuse mõjul tekkinud vastolud ülikooli ja balti aadli vahel vähenesid nüüd märksa.

P. Б. Сл.; Fr. Busch, Der Fürst K. L. u. d. Kaiserl. Universität Dorpat unter seiner Oberleitung (1846); Е. Пѣтуховъ, Императ. Юрьевскій, бывш. Дерптскій Университетъ за сто лѣтъ его существованія I (1902); H. Semel, Die Universität Dorpat (1802—1918) (1918); Lipp, Kir. ja har. l. II.

P. T.

LIEVEN, Oskar, keemik, tööstusetegelane, sünd. 3. (5.?) VI 1852 Kuramaal Hasenpothis arst Paul L.-i pojana, õppis 1871—75 keemiat Tartu ülikoolis, jätkas õppimist 1876. a. Münchenis ja omandas samal a. Giesseni ülikoolis *dr. phil.* astme. Õppevaheajul Kunda tsemendivabriku laboratooriumis analüütikuna tegev olnud, astus L. 1877. a. keemikuna Podolski tsemendivabriku teenistusse, kust siirdus Kunda vabrikusse, saades 1879. a.